Invoeringstoets Spreidingswet

Onderwerp	:	Invoeringstoets Spreidingswet / U202600036
Van	:	, Vereniging Nederlandse Gemeenten
Aan	:	, Ministerie van Asiel en Migratie
Datum	:	6-1-2026

Invoeringstoets

Op uw verzoek stelden we vanuit de VNG namens gemeenten onze reactie op voor de invoeringstoets Spreidingswet.

Reactie VNG

De Spreidingswet is sinds 1 februari 2024 van kracht. Vanaf dat moment hebben gemeenten een wettelijke taak bij het realiseren van opvangplekken voor asielzoekers.
In de bestuurlijke afspraken tussen gemeenten, provincies en het Rijk is vastgelegd dat er een invoeringstoets wordt uitgevoerd. Deze toets heeft tot doel om knelpunten in de uitvoeringspraktijk vroegtijdig te signaleren en, waar mogelijk, bij te sturen.

U gaf ons twee vragen mee:

1. Hoe pakt de regeling uit voor de mensen, organisaties of bedrijven voor wie zij bedoeld is?
2. Hoe pakt de regeling uit voor de uitvoering?

Hoofdlijnen reactie VNG
De VNG onderschrijft de noodzaak van de Spreidingswet en wijst op de volgende punten:

Positieve uitgangspunten

- De Spreidingswet zorgt voor een op solidariteit gebaseerde verdeling van opvangplekken door het hele land.
- Gemeenten hebben met de komst van de Spreidingswet een wettelijke taak en een uitlegbaar verhaal richting hun inwoners, wat helpt bij het creëren van draagvlak.
- Het bijbehorende instrumentarium — zoals het capaciteitenbesluit, provinciale plannen en regionale afspraken— biedt gemeenten houvast en versterkt de samenwerking.
- De mogelijkheid om kleinschalige opvanglocaties te realiseren is een belangrijke stap vooruit.
- Op termijn is hopelijk minder sprake van (nood) locaties, minder verhuizingen, meer middelen voor duurzame opvang met kwaliteit, waaronder inzet op leefbaarheid voor de omgeving
- De mogelijkheid voor het bieden van snellere inburgering o.a. via werk

Belemmeringen in de uitvoering

- De uitvoering wordt ernstig gehinderd door de dubbelzinnige houding van het huidige (demissionaire) kabinet: enerzijds wordt van gemeenten verwacht de wet uit te voeren, terwijl anderzijds de intrekking van de wet is opgestart.

- Deze politieke onzekerheid ondermijnt het gezag en de werking van de wet, roept juridische en bestuurlijke vragen op, en belemmert de voortgang van lokale en provinciale plannen.
- Gemeenten constateren dat het interbestuurlijk toezicht (IBT) nog niet effectief van start is gegaan, waardoor de noodzakelijke waarborgen voor uitvoering ontbreken.
- De discussie over de mogelijke intrekking zorgt ervoor dat de wet niet eenduidig wordt toegepast en weinig handhaving plaatsvindt, ondanks de formele geldigheid.

Standpunt gemeenten
In de VNG-ALV van juni 2024 en november 2024 hebben gemeenten zich uitgesproken vóór het behoud van de Spreidingswet zolang de asielketen nog niet op orde is. Dit standpunt staat nog steeds.

Oproep van de VNG
De VNG roept op om:

- De Spreidingswet te behouden en niet langer te spreken over intrekking zolang de asielketen niet op orde is
- De wet ordentelijk en volledig uit te voeren, inclusief toezicht en handhaving en dit ook actief uit te dragen
- Gemeenten duidelijkheid en stabiliteit te bieden zodat zij kunnen investeren in duurzame opvangcapaciteit
- Op basis van de ervaringen uit de eerste uitvoeringscyclus structurele verbeteringen aan te brengen, gericht op samenwerking, kwaliteit en kostenefficiëntie
- Het in de praktijk mogelijk te maken dat gemeenten onder eigen verantwoordelijkheid een AZC kunnen exploiteren in samenwerking met het COA

Een eenduidige uitvoering van de wet zal leiden tot een evenwichtiger verdeling van opvangplekken, lagere maatschappelijke kosten en groter draagvlak onder inwoners.